

KURIER LITEWSKI

w WILNIE DNIA 8. Kwietnia V. S. ROKU 1806.

ROSSYA.

S. PETERSBURG V. S. 27 Marca. Zarządzającemu gabinetem aktualnemu tajnemu konsyliarzowi Guriew oświadczono najwyższe ukontentowanie za utrzymanie w swoim wydziale porządek doskonały. Protoierey Timoteusz w Tichwinie w nadgodę trudów podjętych w edukacji młodzi, otrzymał krzyż, który ma nosić na piersiach. Podskarbi Monarchii przełożył, że tak wiele monet miedzianey wpływa do skarbowych dochodów, iż w 8 Guberniach tylko leży oney za 3 miliony rublów; ta summa coraz pomnażać się będzie; gdyż przewożenie miedzi w dalekie strony trudne jest i kosztowne, a wydatki wojskowe skarb zastępować zwykł asygnacyami. Dla tych przyczyn pozwolono owe pieniądze po Guberniach leżące wydawać obywatelom, iak wydać się od czasu dawnego w Ekaterinburgu, z obowiązkiem opłacania przez wexle w stolicy. Z którego urzędzenia ten pożytek wyniknie, że pieniądze miedziane pójdą w cyrkulacyą, skarb za przewiezienie ich nic wydatkować nie ma, owszem procent odbierze od pożyczonych do pewnego czasu.

R. 1806 narodziło się w tej stolicy dzieci 7547, to jest płci męskiej 3891, płci żeńskiej 3656; umarło osob 8661, to jest męszczyzn 5378, kobiet 3283. Z liczby ogólnej zmarłych było 3335 dzieci, które nie miały lat 5; 121 przeżyły lat 80, 27 lat. 90, 4 lat 100. Z ospy naturalnej umarło ludzi 208; par zaślubionych 1207.

BRYTANNIA W.

LONDYN 24 Marca. Biegała niedawno u nas pogłoska, iż eskadra Francuzka z 6 okrętów lin. złożona, spotkawszy niewiadomo w jakim miejscu okręt Maltha od 84 arm. i fregatę Castor wysłane od Adm. Thornborough, obydwa te statki zdobyła po długiej i zaciętej bitwie. O którym przypadku wódz ostrzeżony, poszedł w pogoń, dosięgnął nieprzyjaciół, wydarł zdobycz, 4 okręta Francuzkie poymał. Gdyśmy czekali pewniejszego doniesienia o tém zwycięztwie, strzelanie z armat nawięzły Londyńskiej i w Parku zwiastowało narodowi drugie niewątpliwe i świetniejsze.

Duckworth i Lowis od Adm. Collingwood wysłani, krążąc blisko Madery postrzegli, iak wiadomo, nieprzyjacielską eskadrę; zdała się żeglować na zachód; lecz pochwili przekonali się wódzowie, iż Francuzi płyną do wysp zielonego przygórka. Więc posłano 1 okręt lin. do przygórka dobrej nadziei i na morza Indyjskie, z ostrzeżeniem Adm. Pellew, Trowbridge, Pophama, ażeby do spotkania gotowość mieli. Duckworth i Lowis z 5 pozostałymi pośpieszyli do Indyi zachodniej, mając takie od rządu rozkazy, czyliż odebrawszy doniesienie od żeglarzów, że druga eskadra Francuzka poszła do wysp Antylskich.

Przybywszy do Barbados łączą się z Adm. Cochrane krążącym niedaleko Martiniki z okrętami lin. Atlas, Northumberland, i czekają przyścia nieprzyjaciół. Tymczasem niedościgniony w drodze wódz Francuzki Lessaigne 5 okrętów lin. z fregaty, i korwetę spokojnie sprowadza do S. Domingo stolicy części Hiszpańskiej; wysadza na ląd 1500 żołnierza, broń amunicyą przysłanną dla G. Ferrand walczącego z Murzynami. To wykonawszy, mógł powracać do Europy bez przeszkody; lecz zabawił w porcie 3 tygodnie.

Znaydujący się w tych stronach Kapitan Cochrane brat Admirala donosił o wszystkiém wódzom Angielskim, którzy niemieszkając pośpieszyli do S. Domingo. Znaleźliśmy Francuzów na kotwicy stojących w odnodze o mil 4 Angielskich od lądu. Miał Lessaigne okręta: Im-

perial od 140 armat. Alexander od 80, Brave, Jupiter, Diademe od 74. Duckworth, Cochrane, Lowis prowadzili: Canopus, Donnegal od 84, Superbe, Northumberland, Spencer, Atlas od 74, Agamemnon od 64, 2 fregaty od 40, korwetę od 20. Cochrane pierwszy do dzieła przystąpił, atakując okręt Admiralski. Był w niebezpieczeństwie blizkiem śmierci, gdy impet kuli działowej zerwał mu kapelusz; lecz nakoniec zapędził nieprzyjaciela na piaski.

Lessaigne uchodzi z częścią ludu swojego na ląd, resztę Anglicy w niewolę zabrali; statek zepsuty ponieważ nie mógł być podniesionym, został spalony; równego losu doznał Alexander; 3 inne zpuściły flagę, zabrane, zaprowadzone do Jamaiki. Bitwa nie trwała nad 2 godziny. Straciliśmy ogółem 338 ludzi zabitych i rannych; żaden z Officyerów nie poległ; ranny Kapitan Stapford, Porucznik Seymour. Francuzi bez wątpienia utracili 1200; na jednym z okrętów zabranych znaleziono 300 trupów. Fregaty, mniejsze statki nieprzyjacielskie uciekły w czasie rozprawy, która zaszła d. 7 lutego; nazajutrz zwycięzcy oddalili się do portu Kingston dla naprawy.

Ludzie zabrani w niewolę powiedzieli, że w Grudniu m. wysłano z Brestu 11 okrętów lin. wiele fregat; ta potęga na głębokości morskiej rozdzieliła się na 2 eskadry, z których 1 Lessaigne do S. Domingo zaprowadził; druga mocniejsza żegluje do Indyi wschodniej. W tych stronach ponieważ Pellew, Trowbridge, Popham liczą 10 okrętów lin. wiele mniejszych statków, nie mamy przyczyny lękać się o nasze osady. O innych 2 eskadrach, które później z Brestu wypawić miał nieprzyjaciół, nie mamy żadnej wiadomości.

Fox w Parlamencie, iak słyhać oświadczył, że rząd Francuzki podał wprawdzie ugodliwe warunki, lecz takie, których Brytannia W. przyjąć nie może. Gotujemy się przeto naysilniey do kampanii nowej. GG. zabrani w niewolę w S. Domingo, Rochambeau i Boyer otrzymali pozwolenie używania większej niż dotąd swobody, mieszkając na słowo w Hrabstwie Sommerset. Rząd Francuzki przepisał, iż odtąd do portu Boulogne zawiać nie mogą okręta kupieckie, statki korsarskie, aniteż zdobyte na nieprzyjaciół, wyiwszy ten przypadek iedyny, gdy niosą żywność i amunicyą.

D. 9 lutego Amerykański Kongres w mieście Washington, po drugim czytaniu pochwalił projekt zciągający się do uwolnienia maytków gwałtownie zabranych do obcey służby, i przeszkodzenia, żeby od gwałtu podobnego Amerykańscy żeglarze na przyszłość bezpieczni zostali. Donoszą z New York, że ten postępek Stanów swoich gani część większa obywatelów, utrzymując, że wszystko prędzej i przyzwoiciej sprawić można było przez ugodę, do której ziomek silnie namawia Prezydent Jefferson. Według tychże doniesień, bliższe jest podobieństwo do wojny między RP. i Królem Hiszpańskim. Poseł tego Monarchy Don Yruia podał rządowi notę w mocnych wyrazach, uskarżając się na wielorakie pokrzywdzenia i gwałty przez Amerykanów dopełnione na granicach Louisiany i Floridy. Ci nawzajem gorzko narzekają na rozboje korsarzów Hiszpańskich.

FRANCYA.

PARYŻ 29 Marca. Od d. 1 Kwietnia wojska Francuzkie powrócą do stopnia, na którym być powinny w czasie pokoju. Przed zagaieniem ostatniej kampanii zgromadziły się 3 rezerwy pod Alexandryą, Rennes, Poitiers, dla utrzymania domowej spokojności w Piemencie i departamentach Francyi zachodnich; wszystkie rozwiązać kazano. Marszałkom, Lefevre i Kellermann podziękowa-

no za trudy podjęte w uformowaniu gwardyi narodowej; dywizye ich rozbroione powracają do wiejskich zabaw. Z departamentu wojennego nie wyszło dotąd urządzenie w jakim komplecie zostać mają regularne regimenta. O tém nie wątpimy, że przed końcem kwietnia m. wszystkie w Niemczech będące powrócą na brzeg lewy Renu, albo część większa przynajmniej.

Graf Haugwitz pożegnawszy rządę naszego wyjeżdża do Berlina; co sprawił, i jakie umowy podpisał, czas odkryje. Do uroczystości zapowiedzianej w Maju chociaż nie ustają przygotowania, słychać jednak, że odłożone być mogą do czasu późniejszego, dla podróży którą Napoleon ma przedsięwziąć do Mediolanu, Wenecyi, Neapolu; inni rozumieją, że ta nie rychło nastąpi. G. Austriacki S. Vincent miał audyencyą, i podobno sprawować będzie urząd poselski; gdyż dawny Ambassador Graf Cobenzl, iak donoszą z Frankfortu, oddalił się do Wiednia, i obracć ma wiek spokojny.

Niewiadomy jest stan prawdziwy Neapolu. Donoszono o kapitulacyi Gaety, o poddaniu się całej Calabryi; rząd nasz milczy o tém; owszem piszą z Rzymu, że X. Hesse Philipsthal broni odważnie wspomnianą twierdzę, do której oblężenia porządnego z Neapolu ciężkie działa sprowadzić kazano; Massena w te strony pośpiesza, zajęcie Apulii, uspokojenie Calabryi, G. S. Cyr zostawując. Drugich zdaniem, ten Marszałek ma wkrótce stanąć na czele wojsk zgromadzonych w kraju Weneckim. Równa jest wątpliwość o przeysciu wojsk G. Damas do Sycylii z Lago Negro. Pisma nasze utrzymują, iż nie jest niepodobną przeprawa Messinjskiej cieśniny, której szerokość najmniejsza pół mili; gdzie okręta lin. i fregaty nie mają stanowiska bezpiecznego dla wirów i pędów morskich. Józef Buonaparte oddać kazał właścicielom prywatne ich sprzęty znalezione na statkach, które nawałnością skołatane od brzegów Sycylijskich do Neapolu odpędzone były.

Pokazuje się z rachunku zrobionego w r. 1803, że kraj Neapolitański miał pod ówczas mieszkańców 4 mill. 974 t. Sycylia zaś r. 1800 million 656 t. W obu tych państwach dobra duchowne są naylepiej urządzone; tu naybardziej kwitnie rolnictwo. W Neapolu posiada stan duchowny część 4, w Sycylii część prawie 3 dóbr ziemskich. Neapolitańskie duchowieństwo liczy osob 100 t. W stolicy Królestwa znajduje się wiele t. Lazzaronów. Nazwisko ich początek wzięło w 17 wieku podczas wojen domowych; strona panującą w kraju Hiszpańskim Królom Filippowi 3 i 4 przychylna, przeciwników Lazzaronami nazwała, wyobrażając ich nędzę i nagość. Dzisiejsi Lazzaronowie są ludem z pracy rąk żyjącym; bawią się naywięcej przenoszeniem ciężarów, ładowaniem okrętów, i wynoszeniem z nich towaru; żyją oszczędnie sami prawie iaryzami, i makaronami, piją wodę, śpią pod gołym niebem, do rozruchów zawsze skłonność okazują.

Pantheon kończyć, kościół S. Dionizego naprawić i ozdobić pilnie kazano; w ostatnim grzebieniu być mają przyszli rządcy narodu naszego. Napoleon potwierdził Kanoników wybranych przez Arcy B. Kardynała Du Belloy.

Adm. Batawski Verhuel wyjechał do Hagi, niosąc narodowi swojemu wiadomość, iakie odmiany nastąpią w rządzie jego i konstytucyi. Ludwik Buonaparte ma wkrótce tam pośpieszyć. Z Cytadelli Arras wysłano do Anvers ludzi na karę galerną skazanych, ażeby pracowali około budowli okrętowej; zamknięci byli w pomienionej twierdzy od owego czasu, gdy boiaźń nowej wojny kazała myśleć rządowi o bezpieczeństwie Belgium i Batawskiego kraju.

Z Bayonne wiadomość przyszła, że Adm. Angielski Thornborough z okrętami lin. Wales od 98 arm. Maltha, Achilles od 84, Illustrious, Conqueror od 74 i 2 fregatami, niedaleko portu Vigo postrzegł eskadrę z 4 okrętów lin. 4 fregat, 4 korwet złożoną, i atakować zamysłał; lecz nasi unikając rozprawy stanęli na kotwicach u brzegu. Zapewne tu być musi jedna z eskadr wysłanych z Brestu.

Senator Tascher krewny małżonki Napoleona umarł; Senatoryą w Amiens po nim wakującą otrzymał posłu-

jący w Florencyi Beauharnois. Na 3 miejsca wakujące w Senacie kandydatów podał rządca narodu. G. Hautpoul, Konsyliarzów stanu Petiet, Dupuy, Villemazy, Latour Maubourg, Galbi, Loo, Prezydenta Molleville, Prefekta Salmatoris; z tych Senat wybrał: Dupuyi, Maubourg, i Molleville.

Minister morski wyjechał oglądać wszystkie porty; gdzie uzbieramy okręta, i przygotowania czyniemy do przyszłej wyprawy, zaczynając od Batawskich. Administrator Parmy i Placencyi G. Junot ostrzegł mieszkańców, że od r. terazn. do wojskowej konskrypcyi są obowiązani, i dać powinni na raz pierwszy ludzi 200.

G. Lecourbe w rewolucyjnych kampaniach znaiomy, statecznym był przyjacielem G. Moreau; bronił dawnego wodza w upadku; oddalił się nakoniec od służby po zapadłym wyroku, i żył w dobrach swoich; niedawno został posłany do zamku Ham w Picardyi; przyczyna niewiadoma. Poeta Chenier wydał niedawno Ode do Voltaira; autorowi dzieła pobożnych gorszącego rząd nie pozwolił zasiadać dłużej między dozorcami edukacyi narodowej.

Z Hollandyi i departamentów Belgickich ruszone regimenta pod przewodnictwem Senatora Collaud pośpieszają do Mediolanu, iedne w 59, drugie w d. 64 na miejscu stawać mając.

R. 1794 Konwencya narodowa fundując Conserwatorium muzyczne w stolicy, przeznaczyła 240 t. franków na utrzymanie 113 Professorów, 600 uczniów płci oboiej. W r. 1800 zmniejszono liczbę pierwszych do 35, drugich do 300, koszt do 106 t. fr. W tej szkole nauczycielami byli Kreutzer, Boyeldieu, Rhode, ztąd wyszło w przeciągu lat kilku 551 Muzyków. Szkoła Politechniczna kosztuje na rok skarbowi 240 t. fr. Nauczycieli ma 15, uczniów 316. Szkoły główne w Turynie i Genui tak urządzone zostały, że w r. będzie Professorów nauk lekarskich 8, 3 matematyki, 7 prawa, 5 dawnych języków i literatury, 3 historyi naturalnej, 3 Fizyki, 4 nauk wyzwolonych. W drugiej będzie 5 professorów prawa, 11 nauk lekarskich, 6 Matematyki i Fizyki, 4 dawnych języków, i Historyi; i Moralności, 6 Chemii, Farmacyi; 4 historyi naturalnej. Pod rządem dawnym obie te szkoły nie miały lepszego opatrzenia.

Donosząc rządowi o odnowieniu szkół Genujskiej i Turinjskiej Stanu Konsyliarz Fourcroy naywyższy dozorca edukacyi, podał raport o stanie dzisiejszym szkół Francuzkich. Naprzód wyznaie Minister, że znalazł nieprzełamane trudności w założeniu szkół pierwiastkowych, iakie były: niedostatek zdolnych nauczycieli, ubóstwo wielu gromad mniejszych, które tymże nauczycielom dać zapłatę i mieszkanie sposobu nie miały. Kazał Fourcroy zapisywać pozostałe po rewolucyach osoby Kongregacyi Ignorantins zwanej, którzy dawniej zatrudniali się nauczaniem bezpłatnym dzieci ubogich. Znalazło się bardzo już niewielu; radzi Minister wskrzesić zgromadzenie pożyteczne, do utrzymania którego przyłożą się chętnie miasta i gromady.

Szkoły drugiej klasy gromadne kwitną w liczbie 370, także partykularne w liczbie 377; nadto jest w całym kraju szkół prywatnych 4 500. W gromadnych jest nauczycieli 1344, uczniów 22480; co gromadom kosztuje million 100 t. fr. W partykularnych jest uczniów 27705; w małych prywatnych 25 t. Lyceów prawo mieć kazało 45. 29 jest już urządzonych, w których rząd utrzymuje uczniów 3900. Dystyngwnią się między innemi Lycea Moguncyi, Strasburskie, Lyonskie, w Bordeaux, Dijon. Grenoble, Besançon, Moulins. W r. terazn. 6 nowych założemy, w przyszłym r. 10 ostatnich. Wydatek o-nych ogółem wyniesie 3 milliony 100 t. fr. uczniów z funduszu skarbowego utrzymywanych będzie 6450.

Minister wojenny Berthier z sztabem armii swojej w tych d. spodziewany jest do Strasburga. G. Oudinot st- nowszy w Neufchatel z dywizyą swoich grenadyerów, donosił mieszkańcom, że kraj ten ustąpiony od Króla Pruskiego bierze w dzierżawę.

T U R C Y A.

CONSTANTINOPOL 28 lutego. Dywan często się zgromadza. Selim 3 czasem bywa na radzie walney. Na

miejscu posługującego w Paryżu Haleba Effendi wyznaczony jest Muhib, który sprawował urząd Sekretarza Porty na kongresie Szistowskim. Beglerbey Romelii Jusuf pracuje pilnie ćwicząc lud swój w rzemiośle wojennym; armią chce pomnożyć do 80 t. w ten czas ruszy przeciwko Serwianom; wszystkie dywizye jego rozkaz mają zgromadzić się w okolicach Nissy; ztąd dopiero przy końcu wiosennej pory pójdzie do Belgradu.

W Egipcie od czasu dawnego niema znacznej odmiany; lecz wielkich wkrótce czekać trzeba. Mehemet Basza wszelkich środków użył do zebrania pieniędzy, ażeby w upatrzonej porze mógł wyprawić do wyższego Egiptu niekarnych Albańczyków i Turków, któremi stolica Cairo jest napelniona; liczba tego ludu powiększa się codziennie; każdy obiera sobie naczelnika, który najlepiej płacić może. 600 Albańczyków przywiązało się niedawno do Baszy Hassana, który nie tak nienawisć powzięty ku Mehemetowi. Sprawujący władzę Namiestniczą Selima z stara się przywrócić jedność i porządek. Dzieło niepodobne prawie; najbardziej dla niedostatku pieniędzy, o które woła nieustannie lud zuchwały; i jeżeli wkrótce ich nie odbierze, mordy, spustoszenia, nastąpić muszą. Wodzowie Ottomańscy wyprawę przedsięwzięli do wyższego Egiptu, która przez urządzenie i niezgodę skutku nie wzięła.

Trzeba było, i rzecz zdawała się nie trudna, opanować miasta nad brzegiem Nilu położone; spóźniono się w drodze; Bejowie Mammeluków Ibrahim, Osman uprzedzili nieprzyjaciół. Zatem przechodzą na brzeg lewy rzeki, biorą i utwierdzają Siout. Nil okryty rozboynikami; Grecy i Muzułmanie połączeni krążą po rzece, stolicę Cairo ogłodzili; przecięta jest miastu komunikacja z prowincjami, które zboża dostarczać miały. Ztąd powszechne narzekania mieszkańców i nędza nie wypowiedziana.

Taher wyznaczony Baszą w Jedda, nie poszedł do wielkorządów swoich; stoi obozem pod murami Cairu; tymczasem Wahabitowie opanowawszy Medinę, port Jedda opasują. W powszechności mówiąc, Turcy i Albańczykowie nie pokazują ochoty do walczenia z Mammelukami; podoba się nieskończenie mieszkać w stolicy Egiptu, gdzie im zdzierstwo i swawola wszelka bezkarne uchodzi. Ze wszystkich wodzów Mehemet Aly ma najwięcej doświadczenia i odwagi; ten jeżeli nie znajdzie sposobu ratowania siebie i towarzyszy, kraj cierpieć musi jeszcze długo, Porta zaś nie może mieć nadziei, ażeby spokojnie nad nim panować zaczęła.

Lecz jeżeli nie zgadzają się Tureccy Wodzowie, z drugiej strony wielkie panują rozróżnienia u Mammeluków. Bey Soliman z 3 innemi stanął w górach na północ Siout; zaczął korrespondować z Osmanem, i podobno z nim się połączy. Ten utrzymuje 700 konnych żołnierzy z rabunku prawie samego. Drugi Bey Osman Hassan obozuje między Siout i Minieh; ten oświadczył Mammelukom, iż na Turków powstawać nie chce, bronić się gotów, gdy rządca Cairu zaczepnie dokazywać będzie. Elfy jest w powiecie Fayum. Niedawno do obozu jego wpadłszy niespodziewani Albańczykowie, cały lud wygnać mogli, gdyby chcieli zbierania zdobyczy, nie dali czasu do ucieczki Mammelukom. Jest kilku innych Bejów mniej potężnych; ci po różnych miejscach dziś żyją błędni na wzór Arabów, bez pewnego siedliska. Mehemet Aly zaczął traktować z Osmanem Hassan; lecz gdy ten domagał się, ażeby iemu i każdemu z Bejów nadano prowincję, zerwał Basza negocjację.

BATAWSKA. RP.

HAGA 1 Kwietnia. Cała dywizya woysk Batawskich, która kampanią w Niemczech odprawiła, znajduje się teraz w granicach oyczystych. Pensyonarz przez G. Dumonceau oświadczył starszyźnie i żołnierzom ukontentowanie, przyrzekł nadgodę i względy. O zagęszczonych w tej dywizyi chorobach pogłoska przesadzona była; nie przywieziono chorych nad 130 do Nimegi. Do tegoż miasta sprowadzono Renem na 4 statkach broń od rządu Francuzkiego darowaną RP.

Adm. Russel krąży przed portem Texel z 7 okrętami lin. chociaż Kikkert żadnej gotowości nie uczynił

dotąd do wyjścia pod żagle z portu. Amerykańskie statki doniosły, że iawna niezgoda panuje w S. Domingo między naczelnikami Dessalines i Christophe; rozdwojeni są Murzyni. Pierwszy nakazał uciążliwą daninę w produktach krajowych. Obywatele miasta Cayes i okolic bunt podnieśli, zamek opanowali. Tu zawinęły 3 okręta Włoskie. Dessalines wszystkie zabrawszy, ludzi pozabijać kazał, przyczynę dając, że ci są Francuzami.

Były wiołoraki pogłoski u nas względem odmian rządu i konstytucyi; jest nierównie dziś więcej, gdy powrócił z Paryża Minister morski Verhuel. Przestano mówić o wcieleniu do RP. miast Embden, Wesel, Emerich &c. o rozszerzeniu iey granic po Lippe rzekę, o ustąpieniu Brabancyi Francuzom. Powszechne jest rozumienie, że Schimmelpenninck urząd złoży, następcą mieć będzie Ludwika Buonaparte, czyliż Marszałka Murat, z władzą najwyższą nad morskiem i lądowym woyskiem Batawów, którzy iednak prawa i ustawy terazniejsze w całości zachowają. W kilku d. tajemnica będzie odkryta. Wysokie Stany niedawno rozwiązane, zwołał Pensyonarz na radę nadzwyczajną.

Na miejsce Francuzkich regimentów, które G. Colaud wyprowadził do Włoch, wkraczą przez Anvers do granic naszych inne, zmierzając do Utrechtu, gdzie liczne woysko z Francuzów i Batawów złożone ma stanąć obozem pod kommandą G. Michaud. Wnosimy, że ta ostrożność ma za cel utrzymanie domowej spokojności, przy następujących odmianach. Mówić nie trzeba, że posród takiej niepewności, nagły i wielki jest upadek papierów krajowych.

Doktor Gall przybył do Amsterdamu, dla upowszechnienia nauki swojej; do naszej stolicy wkrótce zaproszony przyjedzie.

Czekamy niecierpliwie potwierdzenia wiadomości odebranej z Londynu, która doniosła, że Fox w izbie niższej oświadczył niepodobieństwo podpisania pokoju na warunkach podanych od rządu Francuzkiego. To pewna, iż Angielscy Ministrowie postanowili użyć naydzielniejszych środków, ażeby okręta narodów obojętnych przenościć nie mogły towarów Hiszpańskich, Francuzkich, Batawskich, pod pozorem, że stały się ich własnymi.

AUSTRIA.

WIEN 30 Marca. Graf Stadion Minister interesów zagranicznych, dawniej Ambassador w S. Petersburgu, otrzymał od Imperatora Imci Rossyjskiego w podarunku portret tego Monarchy, kosztujący 100 t. złotych. Pogłoski o obłąkaniu zmysłów G. Mack, osądzeniu X. Aversperg na 20 letnie więzienie są zawczesne; dotychczas sąd wojskowy żadnego wyroku nie dał przeciwko wodzom obwinionym.

Arcy X. Karol iako Generalissimus armii Anstryackich, imieniem Franciszka z ogłosił pardon powszechny zbiegom wszystkim, którzyby dawniej uszedłszy za granicę, teraz do kraju i półków swoich powracali. Spodziewamy się oglądać wkrótce ięńców ze Francyi odesłanych; już kilka ich dywizyi znajduje się na lewym brzegu Renu. Rząd nasz przesłał znaczną sumę pod straż wojskową do G. Stutterheim, wyznaczonego kommisarza, na utrzymanie tego ludu, gdy przez Rzeskie prowincje do oyczystych granic pośpieszać będzie.

D. 23 Z Pesth do Budy odwieziono koronę Węgierską i klejnoty koronne, które w czasie ostatniej kampanii wprowadzono na miejsce bezpieczne; zgromadzona szlachta, innych stanów obywatele tłumem cisnели się do oglądania tych znamion; woyska Węgierskie i Niemieckie pod bronią paradowały, biło w dzwony, grała artyllerya. Od czasów S. Stefana Króla, raz 15 Węgierska korona przed nadchodzącym nieprzyjacielem chowana była w r. 1805. Naostatek regiment pieszy X. Esterhazy z muzyką Janeczarską i rozwiniętymi chorągiewkami odprowadził ją na miejsce zwyczajne. Przez d. 8 w kościele zamkowym będzie na widok wystawiona całemu ludowi.

Cesarz nie tylko Intendentowi Daru, ależ Ministrowi Talleyrand, Sekretarzowi Maret, i G. Clarke przesłał zwykłe podarunki z okoliczności podpisanego trak-

tatu w Presburgu.

O stanie dziejszym Serwii, Bośni, Bulgaryi nie mamy pewnych wiadomości. Raz nam donoszą o bitwach i zwycięstwach tej lub drugiej strony, o twierdzach oblężonych i dobytach; wkrótce potem zwiastują cichość, albo przygotowania tylko same do następującej kampanii. To zaś pewna, że Czerni trzyma w oblężeniu Sabacz, ażeby z tej strony bezpieczny, mógł śmiało zayrzeć w oczy nadchodzącym Ottomanom. O wtargnięciu Montenegrinów do Bośni nic nie donoszą z Semlina. Równie wątpić można o zupełnym upadku Passwana Oglou, straconym Widdinie &c. zamordowaniu Biskupa, wielu z nim duchownych, uwięzieniu 70 przedniejszych kupców; powstaniu całej Bulgaryi, z kąd 10 t. Chrześcian wódz nowy Metinko miał wyprowadzić do Serwii.

Słychać, że Angielskie statki zbrojne, port Wenecją zamknęły. X. Trautmansdorf przeznaczony na poselstwo do Paryża, wymówił się od tego obowiązku; Graf Cobenzl w dobrach swoich mieszkać będzie; podobno więc miejsce jego zastąpi G. S. Vincent. Przybyły niedawno Ambassador Laroche Foucault miał wstępną audyencyą u Cesarza d. 24.

PRUSSY.

BERLIN 8 kwietnia. Król powrócił z Potzdamu. Poseł Austriacki Graf Metternich wyjechał do Wiednia. Tutejsza nauka Akademii przybrała do grona swojego Graffa Lehn Dorf, Hermana, Buch, Ermana.

O panujących dotąd chorobach w niektórych prowincjach Austriackich, smutne mamy doniesienia, w Wiedniu po 60 osób codziennie umiera; we Lwowie przez Luty miesiąc umarło ludzi 1006 nie licząc wojskowych.

Rząd nasz układa projekt zaciągnięcia milicyi w prowincjach składających Monarchię Pruską; ogółem wynosić ma 78 batalionów; służyć będzie do osadzenia miast, twierdz, brzegów morskich. Kommenderować mają starzy Officyerowie z pensją uwolnieni od służby, albowiem w inwalidach umieszczeni.

Przed 7 laty rząd Angielski odesłał do Pruss wielu Irlandczyków podejrzanym o wpływanie do rozruch domowego. Wszyscy w regimentach Szląskich umieszczeni byli. Teraz Król wszystkim pozwala do oyczyzny swojej powracać, i o tém urządzeniu donieść kazał posłowi Brytaunii W. Jackson.

Graf Haugwitz w tych d. spodziewany z Paryża. W kraju Hannowerskim po oddaleniu się wojsk Francuzkich niema żadnej odmiany. Jerzy z urzędnikom dawno zasłużonym domowi Elektorskiemu, Reden, Bremer, Hardenberg, Wense, Kielmanseg, Rudloff, Arnswald, dał wyższe stopnie, pensją, inne nadgrody.

O wojennych przygotowaniach w Szwedzkim Królestwie niepewna wiadomość była. Król rozkazał uzbroić kilka fregat, które przeprowadzać mają, dla bezpieczeństwa od Francuzkich korsarzów, okręta kupieckie narodu swego. Ten Monarcha dawszy spoczynek krótki wojsku powracającemu z Hannoveru, d. 31 Marca ruszył z Laage i stanął w Tessin; główną kwaterę przeniesiono do Tribsees, z kąd wkrótce spodziewana była w Greifswald. Zawady obozowe przyszły do Stralsundu. Jeden regiment pieszy siadł w okręt, odpłynąć mają do Ysted. Słychać, iż G. Schmettau prowadzi dywizyą do Lavenburga, G Kalkreuth drugą ku granicom Pomorskim.

PORTUGALLIA.

LISBONA 2 Marca. Od czasu dawnego Regent X. Brezylji chorował; przyszedł nakoniec do zdrowia, i zatrudniać się zaczął interessami krajowemi; pobudka do radości w całym Królestwie powszechna. Kosztujemy tu owoców pokoju głębokiego; handel nasz kwitnie; z Brezylji często przybywają okręta bogato ładowne. Uwagę kupczących rozrywa wojna z Algierem nie ukończona. Niema jeszcze wiadomości, co sprawił komendant

eskadry wysłanej do Deja z odezwą, ażeby się zgodził na okup ienców naszych, i pokój podpisał.

Upadła pogłoska, że Hiszpani grożą Portugalczynom zgromadzić liczne wojsko w Andaluzji; niema do tego podobieństwa. Adm. Collingwood z 13 okrętami lin: krąży zamykając port Cadix; czasem żegluię do przygórka S. Vincent, częściej do ciastiny Gibraltarskiej, uważając iesli Salcedo w Carthagenie stojący, z portu wynieść nie myśli.

RZESZA NIEMIECKA.

MUNICH 30 Marca. Wojsko Francuzkie w twierdzy Braunau stojące, stosując się do traktatu Presburskiego, w pierwszych d. miesiąca kwietnia to miejsce i wszystkie prowincje Monarchii Austriackiej opuszcza. Marszałek Berthier dotąd bawiący w naszej stolicy, wkrótce ma wyjechać przez Auszburg do Ulm, z kąd niedawno główną kwaterę przenieść kazano do Strasburga; lecz wkrótce przyszedł nowy rozkaz, ażeby zatrzymała się ieszcze na miejscu do niejakiego czasu. Bernadotte z swoją dywizyą stoi w kraju Anspach, którego Bawarczykowie nie obielili podziśdziem. Ney opuściwszy Bawaryę, przez Memmingen poszedł na Stockach i Pfullendorf, iak się zdaie, ku Szwajcarskim granicom, do których nawet ma wkroczyć, według odgłosu powszechnego, mianowicie do miasta Schaffhausen, które z innemi dzierzawami RP. położonemi na prawym brzegu Renu, podobno dostanie się Wurtembergskiemu domowi.

Marszałkowie: Davoust, Soult, Mortier, dywizye swoje pomykać zaczęli w górę Dunaju, zbliżając się do granic oyczystych; jednak czas niewiadomy, w którym Ren przejść powinni. To pewna, że po przywróconey w Niemczech spokoyności, żaden półk Francuzki nie zostanie w Bawaryi; w Cyrkule zaś Szwabskim zabawią najdłużey. Do przyszłej podróży Maksymiliana I do Włoch i Paryża nie widzimy żadney gotowości. Miał niedawno audyencyą u niego G. Wattenwyll były Landamman Szwajcarski, od następcy na urząd Landammana Merian przysłany z powinszowaniem; iakoteż dla ułatwienia sporów zachodzących między krajami sąsiedzkimi. Od niego wiemy, że wkrótce do Berne przybyć mają Officyerowie, których wybrał rządca Francuzki, ażeby dokonali zaciąg 5 Szwajcarskich regimentów.

W mieście Bamberg stał załogą jeden z Bawarskich regimentów liczący głów 900. Gdy urzędownie ogłoszono przejście kraju Wurtzburgskiego pod panowanie Arcy X. Ferdynanda, żołnierze rodem z Wurtzburga, oświadczyli komendantowi Bawarskiemu, że pragną powracać do oyczyzny, i służyć własnemu już Panu. Sprzeciwiła się temu starszyzna; spór nakoniec powstał o mundury i inne sprzęty, za które kazano płacić żołnierzom. Ci zaś nie mając pieniędzy, Bamberg opuścili przy odgłosie muzyki, w liczbie 560; Officyerowie ich zostali na miejscu.

WŁOCHY.

WENECYA 20 Marca. Eugeniusz kazał budować 10 okrętów lin. Po oddaleniu się Austriaków, znaleźli w arsenalach naszych Francuzi dość wiele drzewa, i innych potrzeb flotnych; te jednak nie wystarczą na wystawienie liczney eskadry. Z Dalmacyi więc wszystko sprowadzać zalecono. G. Molitor dywizyą 9 t. żołnierza liczącą do Zeng i Zara wprowadził d. 11 lutego.

Z portów Dalmacyi wiadomość przyszła, że Serwianie oblegający twierdzę Sabacz, w powtórzonym szturmie nic nie sprawiwszy, łoskę ponieśli. Jest pogłoska, że w całej Bulgaryi lud Chrześciański porwał się do broni, i Czernemu dopomagać postanowił. Z drugiej strony Passwan Oglou wtargnawszy po nieprzyjacielsku do Serwii zwiódł bitwę z tym naczelnikiem. Porażony silnie, powracał do Widdinu, gdy niespodzianą wiadomość odebrał, że poddani jego Chrześcianie opuszczając domy spieszą zbrojno do obozów Czernego. Tém rozgniewany spalił wsi kilka, starcom, kobietom, dzieciom nie przebaczył. Nawet kazał zamordować Biskupa Widdinu, z podejrzenia, że ten lud namówił do powstania. Ztąd rozruch nowy; obywatele tego miasta broń podnoszą, biorą twierdzę, arsenały, magazyny; załoga z małej garstki Muzułmanów złożona, w pień wycięta. Powraca Passwan Oglou, chce wnieść do twierdzy, znajduie odpor, ucieka do obozu Tureckiego, zamysłaiąc z tym posiłkiem odzyskać co stracił. Czekamy potwierdzenia tak ważney wiadomości.